

بررسی میزان مشارکت محققان زن و مرد در تولید مقالات علمی در مجلات هسته حوزه کتابداری ایران: مقایسه موردی فصلنامه کتاب و فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی

ظاهره جوکار^۱

نرجس ورع^۲

چکیده

مقاله حاضر به بررسی جنسیت مؤلفان مقالات دو مجله فصلنامه کتاب و کتابداری و اطلاع‌رسانی در بازه زمانی ۱۳۸۱-۱۳۸۶ پرداخته است. برای این منظور، کلیه مقالات تألیفی و ترجمه‌ای مجلات مذکور بررسی شده و داده‌ها توسط روش‌های آمار توصیفی و تحلیلی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. نتایج حاصل نشان می‌دهد که در بازه زمانی مورد مطالعه دو مجله مذکور در مجموع، تعداد ۵۲۸ مقاله تألیف و ترجمه توسط ۶۵۸ مؤلف به چاپ رسیده است که ۵۹/۵۷ درصد مؤلفان را مردان و ۴۰/۴۳ درصد آنان را زنان محقق در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی تشکیل داده‌اند. اما به‌طور کلی روند صعودی در میزان تولیدات علمی زنان محقق کتابداری و اطلاع‌رسانی در هر دو مجله کاملاً مشهود است. میزان تألیف مقالات مشترک نیز در بازه مورد مطالعه صعودی بوده، اما هنوز در سطح پایین‌تری به نسبت مقالات تکنویسنده‌ای قرار دارد. در نهایت مشخص گردید که بین جنسیت نویسندگان اول در مقالات مشترک منتشر شده در دو مجله مورد مطالعه و جنسیت نویسندگان همکار تفاوت آماری معنی‌داری وجود ندارد.

کلیدواژه‌ها

فصلنامه کتاب، فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، مشارکت مؤلفان، جنسیت مؤلفان.

مقدمه

را در این زمینه، در حوزه‌های مختلف علوم شاهد بوده‌ایم. در این میان حوزه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی به دلیل ماهیت بین‌رشته‌ای بودن و تعداد اندک مجلات

انجام تحقیقات استنادی و بررسی انتشارات علمی در سال‌های اخیر بسیار مورد توجه محققان کشور قرار گرفته و تحقیقات متعددی

۱. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه پیام نور شیراز tahere.jowkar@gmail.com

۲. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی مرکز منطقه‌ای علوم و فناوری شیراز narsisvara@yahoo.com

تخصصی آن کمتر مورد مطالعه قرار گرفته و این در حالی است که نتایج تحقیقاتی از این دست می‌تواند جامعه تخصصی کتابداری کشور را از وضعیت جاری انتشارات حوزه خود و نقایص و کمبودهای موجود در آن آگاه نماید. یکی از نکات مهمی که حتی در تحقیقات اندک انجام شده در حوزه کتابداری، کمتر مورد توجه قرار گرفته، خصوصیات مؤلفان به‌ویژه جنسیت آنان و بررسی گرایش متخصصان به خلق آثار مشترک است. با توجه به افزایش چشمگیر تعداد زنان متخصص کتابداری در سطح کشور در سال‌های اخیر، انتظار می‌رود که میزان مشارکت آنان در تولیدات علمی افزایش یافته باشد. حضور هرچه بیشتر جامعه گسترده زنان کتابدار در خلق آثار علمی، جامعه تخصصی کتابداری ایران را از گنجینه پربار دانش این گروه بهره‌مند خواهد ساخت و چرخه ارتباطات علمی در این حوزه پربارتر خواهد گردید. با این دید، تحقیق حاضر به بررسی جنسیت نویسندگان و میزان تمایل آنان به خلق آثار مشترک در سطح دو مجله هسته کتابداری و اطلاع‌رسانی به زبان فارسی می‌پردازد.

بیان مسئله و اهمیت پژوهش

تولیدات علمی به شکل مقالات مجلات هنوز هم به‌عنوان یکی از مهم‌ترین روش‌های رسمی تبادل اطلاعات علمی بین متخصصان علوم مختلف است (۲: ۱۵۳). بدیهی است که پویایی هر رشته علمی به میزان پویایی و تلاش محققان و متخصصان آن رشته برمی‌گردد. هر اندازه که تحقیقات و

پژوهش‌های علمی در یک حوزه فراتر رود، چرخش اطلاعات نیز بین آن جامعه علمی شتاب بیشتری به خود گرفته؛ شاهد پیشرفت سریع‌تر آن حوزه خواهیم بود و این امر زمانی میسر است که محققان یک حوزه، در سطوح مختلف مشارکت فعالی در تولیدات علمی داشته باشند.

این باور که تاکنون مردان در حوزه‌های مختلف علوم، مشارکت بیشتری در تولیدات علمی داشته‌اند، همواره یکی از مسائل مورد علاقه محققان به‌خصوص دانشمندان علوم اجتماعی بوده است، تا آنجا که واکر، از محققان حوزه علوم اطلاعات، در مقاله خود با صراحت اعلام می‌کند که زنان در تولیدات علمی در علوم مختلف نقش مهمی ایفا نمی‌کنند (۱۴). بدین ترتیب مطالعات زیادی در حوزه علوم اجتماعی بر مسئله نویسندگی و استنادات مجلات تخصصی به‌ویژه مجلات هسته صورت گرفته که جنسیت نویسندگان از جمله مهم‌ترین مسائلی است که در این تحقیقات به آن پرداخته شده است. در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی در ده‌های اخیر شاهد افزایش حضور زنان بوده‌ایم و بنابراین انتظار می‌رود، هم‌زمان با این مسئله شاهد افزایش تولیدات علمی این گروه باشیم. تحقیقات مختلف در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی نیز نشان می‌دهد که مشارکت زنان در تولیدات علمی، در قرن اخیر افزایش یافته است. گرچه این افزایش، نقطه عطفی در این زمینه به‌شمار می‌آید، اما این سؤال برای کتابداری و اطلاع‌رسانی کشور ما همچنان مطرح است که آیا زنان جایگاه منصفانه خود را در ارائه

انتشارات علمی پیدا نموده‌اند و وضعیت تألیفات آنان در مجلات هسته کتابداری در سطح کشور به چه صورت است؟ با توجه به اهمیت این مسئله، تحقیق حاضر به بررسی وضعیت مشارکت زنان و مردان در تولید مقالات علمی کتابداری و اطلاع‌رسانی در دو مجله هسته این رشته پرداخته است.

اهداف و پرسش‌های پژوهش

تحقیق حاضر با هدف مشخص نمودن میزان مشارکت زنان و مردان در تولید مقالات علمی در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی به بررسی وضعیت انتشار مقالات در دو مجله هسته رشته یعنی فصلنامه کتاب و فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی آستان قدس رضوی پرداخته است و پاسخ‌گوی سؤالات زیر خواهد بود:

۱. مشارکت زنان و مردان در تألیف و ترجمه مقالات تخصصی در هریک از مجلات فصلنامه کتاب و فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی در فاصله زمانی مورد مطالعه به چه میزان بوده است؟
۲. روند انتشار مقالات توسط زنان و مردان در فاصله زمانی مورد مطالعه در دو مجله فصلنامه کتاب و فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی چه تفاوتی با یکدیگر داشته است؟
۳. روند نگارش مقالات مشترک در فاصله زمانی مورد مطالعه در دو مجله فصلنامه کتاب و فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی به چه شکل بوده است؟

۴. آیا تفاوت معنی‌داری بین جنسیت نویسندگان اول مقالات مشترک با همکاران آنان وجود داشته است؟

روش‌شناسی پژوهش

جنسیت نویسندگان مقالات علمی از مسائلی است که در سطح بین‌المللی مورد توجه محققان مختلف قرار گرفته است. بسیاری از محققان به‌ویژه در حوزه علوم اجتماعی روش‌هایی را برای مطالعه جنسیت نویسندگان مقالات علمی پیشنهاد نموده‌اند. به‌عنوان مثال فربر^۳ روشی را برای مشخص نمودن اهمیت جنسیت در جریان استناددهی، طراحی نموده (۱۰: ۳۱۲-۳۱۵) که بسیار مورد استفاده پژوهشگران حوزه‌های مختلف از جمله کتابداری قرار گرفته و مورد توجه تحقیق حاضر نیز بوده است.

از آنجا که در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران، دو مجله فصلنامه کتاب و فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی را می‌توان به‌عنوان مجلات برتر رشته نام برد، بنابراین پژوهش حاضر دو مجله مذکور را مورد مطالعه قرار داده است. دلایل انتخاب این مجلات را می‌توان در داشتن حداقل درجه علمی-ترویجی، توالی و نظم انتشار به‌صورت چهار شماره در سال و نیز داشتن دو رتبه اول در بین مجلات تخصصی حوزه کتابداری از نظر میزان استناددهی خلاصه نمود (۵: ۳۰-۳۱).

روش گردآوری داده‌ها

جهت گردآوری داده‌ها کلیه شماره‌های دو

مجله فصلنامه کتاب و فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی آستان قدس رضوی در بازه زمانی ۱۳۸۱ تا تابستان ۱۳۸۶ مورد بررسی قرار گرفت. دلیل انتخاب سال ۱۳۸۱ به عنوان شروع بررسی مقالات، کسب درجه حداقل علمی-ترویجی توسط مجلات مذکور است. در بررسی انجام گرفته موارد زیر مورد توجه مؤلفان بود:

- دو روش عمده برای بررسی جنسیت نویسندگان مقالات توسط محققان پیشنهاد شده است که شامل انتخاب نویسنده اول هر مقاله به عنوان نماینده نویسنده یا نویسندگان یک مقاله و یا بررسی جنسیت کلیه مؤلفان یک مقاله است. از آنجا که اکثر تحقیقات انجام گرفته در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی، همچون تحقیقات تری، اولسگارد و هانکسون از روش دوم پیروی نموده‌اند، در این مقاله نیز روش دوم ترجیح داده شده است. بنابراین برای بررسی هر مقاله جنسیت کلیه نویسندگان مورد توجه قرار گرفته است.

- در صورتی که نام نویسنده، مؤید جنسیت وی نبود و یا پدیدآور، تنالگانی بوده که فردی را مسئول تهیه مقاله قرار نداده بود، اسامی از فهرست نویسندگان حذف گردید.
- تنها مقالات منتشر شده در مجلات مذکور مورد بررسی قرار گرفته و گزارش‌ها، معرفی‌ها و گفتگوها از فهرست حذف شده است.

- مقالات ترجمه شده نیز در فهرست مقالات مورد بررسی قرار گرفته، در این

حالت به اسامی مترجم یا مترجمان هر مقاله توجه شده است.

- در مورد مقالات مشترک، همان‌گونه که پیشتر اشاره شد برای هر نویسنده یک مدخل آماری تخصیص داده شده است. بنابراین بدیهی است که تعداد نویسندگان مقالات از تعداد کل مقالات بیشتر خواهد بود.

- جهت تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۱۵ استفاده شده است.

پیشینه پژوهش

تاکنون در خارج از کشور تحقیقات فراوانی به بررسی خصوصیات نویسندگان مقالات کتابداری و اطلاع‌رسانی پرداخته است که مهم‌ترین آن‌ها را در ادامه مشاهده می‌نمایید:

اولسگارد و اولسگارد^۴ (۱۹۸۰) در تحقیقی به بررسی وضعیت نویسندگان ۵ مجله برتر کتابداری پرداخته‌اند. در این تحقیق، جنسیت، شغل و محل جغرافیایی نویسندگان، در یک بازه زمانی ده ساله مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج تحقیق حاضر نشان می‌دهد که تعداد مردان نویسنده به مراتب از حد انتظار بیشتر بوده است. حد انتظار براساس آمار تعداد زنان و مردان کتابدار به دست آمده است. بر این اساس حد انتظار مقالات منتشر شده توسط زنان باید در حدود ۸۴ درصد باشد که در بالاترین حد موجود تنها ۴۱/۳ درصد مقالات مجله *Reference Quarterly* به مقالات زنان اختصاص یافته است. در مورد سایر مجلات مورد مطالعه، درصد مشارکت

زنان به مراتب کمتر بوده است (۱۲). آدامسون و زامورا^۵ (۱۹۸۱) در پژوهشی به بررسی خصوصیات نویسندگان در مجلات آکادمیک کتابداری پرداخته‌اند و جنسیت، شغل و محل جغرافیایی آنان را مورد بررسی قرار داده‌اند. در این تحقیق، ۵ مجله کتابداری به‌عنوان مجلات برتر معتبر مورد بررسی قرار گرفته و نتایج به‌دست آمده با نتایج تحقیق اولسگارد مورد مقایسه قرار گرفت. نتایج حاصل نشان می‌دهد، در حالی که تعداد نویسندگان زن کاملاً در انتشارات کتابداری، پایین‌تر از حد مورد انتظار است، اما این نویسندگان در مجلات کتابخانه‌های تخصصی به نسبت مجلات آکادمیک فعالیت بیشتری داشته‌اند. از لحاظ ناحیه جغرافیایی و شغل نیز نتایج این تحقیق، پژوهش اولسگارد را تأیید می‌نماید (۷).

باتلار^۶ (۱۹۹۱) در پژوهشی خصوصیات مختلف نویسندگان مقالات ۱۶ مجله حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی را در یک بازه زمانی دو و نیم ساله (۱۹۸۷-۱۹۸۹) مورد بررسی قرار داده است. نتایج این بررسی نشان می‌دهد که مردان بیشتر به مباحثی هم‌چون بازیابی مدارک تاریخ کتابداری و کتابداری بین‌الملل علاقه دارند، در حالی که زنان نویسنده مقالات، بیشتر در مورد خدمات کتابخانه به کودکان و نوجوانان، استانداردها و راهنماهای کتاب‌شناختی علاقه‌مند هستند (۹).

هروبل^۷ (۱۹۹۱) در تحقیقی به بررسی

جنسیت و وابستگی سازمانی نویسندگان مقالات در مجله *Libraries & Culture* پرداخته است. نتایج تحقیق وی نشان می‌دهد که در دوره ۲۳ ساله انتشار این مجله، ۶۹/۶۶ درصد مقالات، ۷۶/۷۶ درصد یادداشت‌ها و ۷۵/۲۰ درصد نقد و بررسی‌ها توسط مردان منتشر شده است، در حالی که انتشارات زنان از مرز ۳۰/۳۴ درصد مقالات، ۲۳/۲۴ درصد یادداشت‌ها و ۲۴/۸ درصد نقد و بررسی‌ها فراتر نرفته است (۱۱).

تری^۸ (۱۹۹۶) در تحقیقی به تکمیل پژوهش کلاین و متز در زمینه خصوصیات نویسندگان مجله *College & Research Libraries* می‌پردازد. در این تحقیق تأکید بر جنسیت، محل اشتغال و میزان همکاری در تهیه مقالات است. نتایج حاصل شده نشان می‌دهد که در فاصله سال‌های ۱۹۸۹ تا ۱۹۹۴، مقالات کتابداران وابسته به دانشگاه‌ها و مدارس کتابداری افزایش چشمگیری داشته است. در حالی که همکاری در تهیه مقالات نیز گزینه غالب بوده است. نکته جالب در این تحقیق این است که برای نخستین بار در تحقیقات انجام شده تعداد زنان به‌عنوان نویسنده اول با مردان برابر شده و نیز بیشترین فراوانی نویسندگان همکار نیز مربوط به زنان وابسته به دانشگاه‌ها بوده است. در حالی که زنان وابسته به مدارس کتابداری و مدیران کتابخانه‌ها توفیق چندانی در این میان نداشته‌اند (۱۳).

آتینمو و جیمبا^۹ (۲۰۰۲) در پژوهشی

5. Adamson & Zamora

6. Buttlar

7. Herubel

8. Terry

9. Atinmo & Jimba

به بررسی خصوصیات نویسندگان از جمله جنسیت، وابستگی سازمانی و تعاون در خلق مقالات در یک مجله آفریقایی در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی با عنوان *AJLAIS* پرداخته‌اند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد که از مجموع ۱۱۸ نویسنده، ۹۶ مقاله منتشر شده در بازه زمانی مورد بررسی در این مجله، ۷۸/۸ درصد مقالات توسط مردان و ۲۱/۲ درصد نیز توسط زنان محقق خلق شده است. همچنین میزان خلق آثار مشترک در این مجله بسیار پایین بوده و تنها ۱۶/۸ درصد مقالات بیش از یک نویسنده دارند (۸).

هاکسون^{۱۰} (۲۰۰۵) در تحقیقی به تأثیر جنسیت نویسندگان بر استنادات آنان می‌پردازد. وی در بررسی که در یک بازه زمانی ۲۰ ساله بر روی ۳ مجله برتر حوزه کتابداری یعنی *college & Research Libraries*, *Journal of Academic Librarianship* و *Library Quarterly* انجام داده است، به این نتیجه می‌رسد که ۴۴ درصد مقالات این مجلات مربوط به مردان، ۳۸ درصد مربوط به زنان و ۱۷ درصد مقالات نیز به نویسندگان مشترک مرد و زن اختصاص دارد. در حالی که متوسط تعداد مقالات این مجلات در هر سال ۸۳ مقاله بوده است. در این زمینه ارجاعات نیز بررسی و مشخص می‌سازد که بیشتر ارجاعات مقالات مجلات مذکور به انتشارات مردان (۵۹ درصد) و سهم اندکی نیز به انتشارات زنان (۲۷ درصد) و بقیه هم که به انتشارات مشترک زن و مرد برمی‌گردد. اما در انتها وی نتیجه می‌گیرد که در طول این

دوره زمانی ارجاع به انتشارات زنان افزایش یافته است. در این تحقیق بر این فرضیه که زنان و مردان علاقه به دادن ارجاع به مقالات نویسندگان با جنس موافق خود را دارند، تأکید شده است. اما در نهایت نویسنده به نتیجه‌گیری مشخصی در این میان نمی‌رسد (۱۰).

در داخل کشور نیز تحقیقات فراوانی در زمینه کتاب‌سنجی انجام شده است که بعضی از آن‌ها به بررسی خصوصیات نویسندگان نیز پرداخته‌اند از این جمله می‌توان به تحقیقات زیر اشاره نمود:

کرمی، علی‌جانی و صالحی (۱۳۸۶)، به مطالعه کتاب‌سنجی فصلنامه علوم و فن‌آوری اطلاعات پرداخته‌اند. در این پژوهش، کلیه مقالات مجله مذکور در یک دوره پنج ساله (۱۳۸۰-۱۳۸۴) مورد بررسی قرار گرفته‌اند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که در این دوره ۶۷ مقاله تألیفی و ۲۹ مقاله ترجمه‌ای و ۷ گزارش به چاپ رسیده است که ۱۱ ترجمه و ۳۱ تألیف توسط زنان و ۲۴ ترجمه و ۵۱ تألیف، توسط مردان منتشر شده است (۴).

محمدی و متقی دادگر (۱۳۸۶) در تحقیق خود به تحلیل استنادی مقالات منتشر شده در ۳۰ شماره فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی در بازه زمانی ۱۳۷۶-۱۳۸۴ پرداخته است. گرچه هدف اصلی این پژوهش بررسی وضعیت نویسندگی در این مقالات نیست، اما بخشی از تحلیل داده‌های این پژوهش به این مبحث برمی‌گردد و نتایج آن نشان می‌دهد که حضور زنان محقق در این نشریه کمتر از ۳۰

درصد بوده است (۵).

توسط مردان و ۱۶۰ مورد (۳۸/۴۵ درصد) نیز توسط زنان و بقیه به صورت مشترک به رشته تحریر درآمده است. در این میان تفاوت در فصلنامه کتاب بسیار اندک و در مجله پیام کتابخانه بسیار مشهود و نزدیک به دو برابر است (۱).

تجزیه و تحلیل داده‌ها

تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده با توجه به پرسش‌های پژوهش به شرح زیر است:

سؤال اول. مشارکت زنان و مردان در تألیف و ترجمه مقالات تخصصی در هریک از مجلات فصلنامه کتاب و فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی در فاصله زمانی مورد مطالعه چه میزان بوده است؟

تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده از دو مجله فصلنامه کتاب و کتابداری و اطلاع‌رسانی به تفکیک نشریه به صورت زیر است:

• فصلنامه کتاب

مقالات فصلنامه کتاب از شماره ۴۹ تا شماره ۷۰ مورد بررسی قرار گرفت. تعداد مقالات چاپ شده در این بازه زمانی در مجله مذکور ۳۴۱ عنوان بوده که در هر شماره بین ۱۲ تا ۱۹ مقاله به چاپ رسیده است (جدول ۱). مقالات منتشر شده در این فصلنامه در شماره‌های مورد بررسی را، در مجموع ۴۰۰ مؤلف نگاشته‌اند که ۵۲/۸ درصد آنان را مردان و ۴۷/۳ درصد را زنان تشکیل داده‌اند. همان‌طور که مشخص است، تفاوت میان تعداد نویسندگان زن و مرد در حدود ۶ درصد بوده

شهریاری و عصاره (۱۳۸۲)، به تحلیل استنادی نشریه علوم اطلاع‌رسانی بین سال‌های ۱۳۵۱-۱۳۸۱ پرداخته‌اند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد که از مجموع مقالات چاپ شده در این دوره، ۵۹/۸ درصد مقالات تألیفی و ۴۰/۲ درصد مقالات نیز ترجمه بوده‌اند. در این میان ۷۰/۱ درصد مؤلفان را مردان و ۲۹/۹ درصد را زنان تشکیل داده‌اند که نشان‌دهنده حضور کم‌رنگ زنان متخصص کتابداری در حیطه تولیدات علمی نسبت به مردان است (۳).

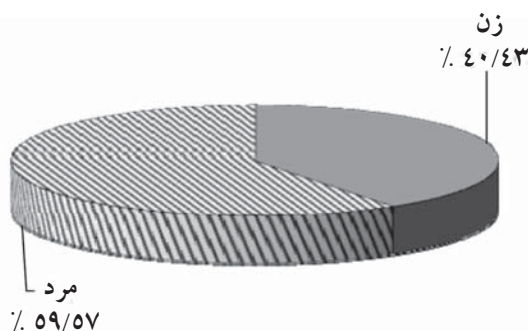
مقصودی دریه (۱۳۸۱)، به بررسی استنادی مقالات ۴ عنوان مجله در حوزه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی پرداخته است. در این پژوهش پراستنادترین مجلات فارسی و خارجی، نوع مقالات، سطح علمی نویسندگان و الگوی نگارش آنان مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج حاصل نشان می‌دهد که در تمامی مجلات مورد بررسی میل به همکاری و تعاون در نگارش مقالات بسیار پایین بوده است. به طوری که به طور متوسط حدود ۹۲ درصد مقالات تک نویسنده‌ای بوده‌اند (۶).

احمدی لاری و فرزین (۱۳۷۶)، در پژوهشی به بررسی مقالات کتابداری و اطلاع‌رسانی پرداخته‌اند. در این پژوهش مقالات مندرج در مجلات پیام کتابخانه، فصلنامه کتاب، کتابداری، اطلاع‌رسانی و کرانه در بازه زمانی ۱۳۵۸-۱۳۷۶ از جنبه‌های مختلف مورد مطالعه قرار گرفته است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که از مجموع ۴۱۶ مقاله منتشر شده در این مدت، ۲۳۵ مقاله (۵۶/۵ درصد)

جدول ۱. توزیع نویسندگان زن و مرد در فصلنامه کتاب و کتابداری و اطلاع‌رسانی در شماره‌های منتشر شده
بهار ۱۳۸۱ تا تابستان ۱۳۸۶

فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی						فصلنامه کتاب					
تعداد نویسندگان				تعداد مقالات	شماره مجله	تعداد نویسنده				تعداد مقالات	شماره مجله
مرد		زن				مرد		زن			
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی			درصد	فراوانی	درصد	فراوانی		
۷۹	۱۵	۲۱	۴	۱۳	۱۷	۶۴/۳	۹	۳۵/۷	۵	۱۴	۴۹
۶۲/۵	۵	۳۷/۵	۳	۷	۱۸	۴۰	۶	۶۰	۹	۱۴	۵۰
۷۵	۶	۲۵	۲	۷	۱۹	۶۹/۲	۹	۳۰/۸	۴	۱۳	۵۱
۵۷	۴	۴۳	۳	۶	۲۰	۲۸/۶	۴	۷۱/۴	۱۰	۱۲	۵۲
۸۷/۵	۷	۱۲/۵	۱	۷	۲۱	۴۰	۸	۶۰	۱۲	۱۴	۵۳
۸۹	۸	۱۱	۱	۷	۲۲	۷۵	۱۲	۲۵	۴	۱۵	۵۴
۸۵/۷	۶	۱۴/۳	۱	۷	۲۳	۵۰	۷	۵۰	۷	۱۳	۵۵
۶۳/۶	۷	۳۶/۴	۴	۸	۲۴	۵۰	۱۰	۵۰	۱۰	۱۹	۵۶
۸۱/۸	۹	۱۸/۲	۲	۹	۲۵	۴۲	۸	۵۸	۸	۱۸	۵۷
۸۳/۳	۱۰	۱۶/۷	۲	۹	۲۶	۵۰	۱۲	۵۰	۱۲	۱۹	۵۸
۸۹	۸	۱۱	۱	۷	۲۷	۵۳	۹	۴۷	۸	۱۵	۵۹
۶۲/۵	۵	۳۷/۵	۳	۷	۲۸	۵۷/۱	۸	۴۲/۹	۶	۱۳	۶۰
۶۴/۳	۹	۳۵/۷	۵	۸	۲۹	۴۲	۸	۵۸	۱۱	۱۹	۶۱
۸۹	۸	۱۱	۱	۷	۳۰	۵۳/۹	۷	۴۶/۱	۶	۱۳	۶۲
۷۰	۷	۳۰	۳	۸	۳۱	۶۸/۵	۱۳	۳۱/۵	۶	۱۴	۶۳
۵۳/۸	۷	۴۶/۲	۶	۹	۳۲	۶۳/۶	۱۴	۳۶/۴	۸	۱۸	۶۴
۷۲/۷	۸	۲۷/۳	۳	۹	۳۳	۵۹/۳	۱۶	۴۰/۷	۱۱	۱۹	۶۵
۶۴/۳	۹	۳۵/۷	۵	۸	۳۴	۳۶/۸	۷	۶۳/۲	۱۲	۱۵	۶۶
۶۹/۲	۹	۳۰/۸	۴	۱۰	۳۵	۵۲/۴	۱۱	۴۷/۶	۱۰	۱۸	۶۷
۸۴/۲	۱۶	۱۵/۸	۳	۱۰	۳۶	۴۷/۴	۹	۵۲/۶	۱۰	۱۷	۶۸
۳۷/۵	۶	۶۲/۵	۱۰	۱۰	۳۷	۵۷	۱۲	۴۳	۹	۱۷	۶۹
۵۴/۵	۱۲	۴۵/۵	۱۰	۱۴	۳۸	۶۰	۱۲	۴۰	۸	۱۲	۷۰
۷۰/۲	۱۸۱	۲۹/۸	۷۷	۱۸۷	جمع	۵۲/۸	۲۱۱	۴۷/۲	۱۸۹	۳۴۱	جمع

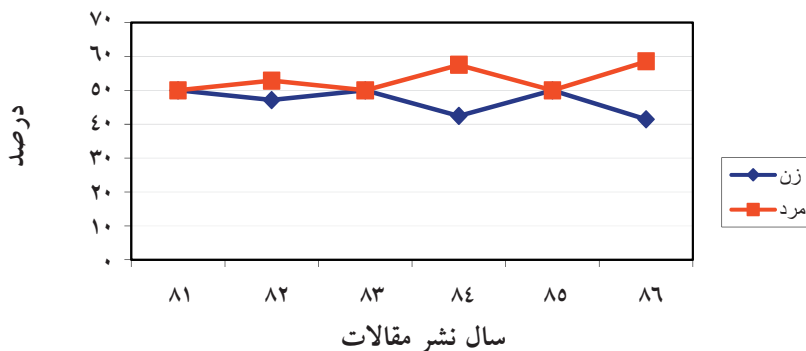

نمودار ۱. میزان مشارکت زنان و مردان محقق در تولید مقالات علمی در دو مجله مورد بررسی

۴۰/۴۳ درصد) را مردان و ۲۶۶ نفر (۵۹/۵۷ درصد) را زنان محقق در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی تشکیل داده‌اند (نمودار ۱).

بنابراین به نظر می‌رسد، محققان زن در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی باید به نگارش مقالات بیشتر تشویق شوند، تا جامعه کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از دانش و استعداد تخصصی این گروه بیش از این بهره‌مند گردد.

سؤال دوم. روند انتشار مقالات توسط زنان و مردان در فاصله زمانی مورد مطالعه

نمودار ۲. روند نگارش مقالات بر حسب جنسیت در فصلنامه کتاب

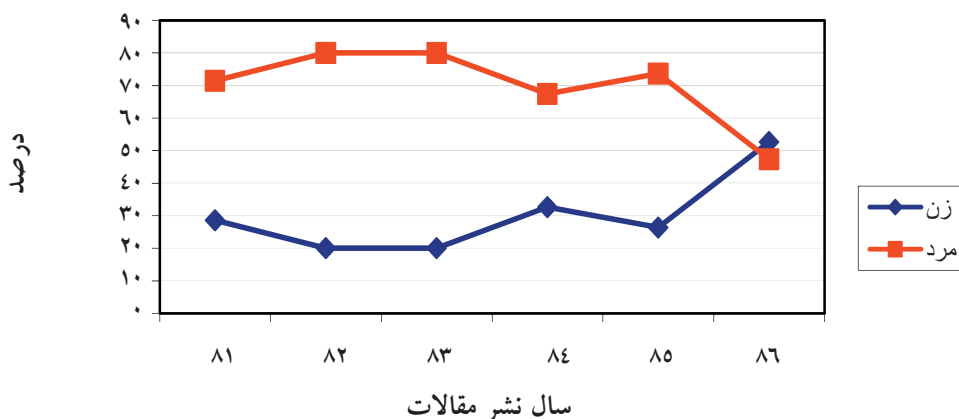
که تفاوت چشمگیری نیست. بنابراین می‌توان گفت در فصلنامه کتاب حضور زنان تقریباً پایاپای مردان محقق بوده است.

• فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی

مقالات فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی از شماره ۱۷ تا ۳۸ در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفت. تعداد مقالات منتشر شده در این فصلنامه در بازه زمانی مورد بررسی، ۱۸۷ عنوان بوده و در هر شماره بین ۶ تا ۱۴ مقاله به چاپ رسیده است (جدول ۱).

مقالات مذکور توسط ۲۵۸ مؤلف به رشته تحلیل در آمده است که از مجموع آنان ۷۰/۲ درصد را مردان و ۲۹/۸ درصد را زنان تشکیل داده‌اند. تفاوت فاحش تعداد نویسندگان زن و مرد در این مجله کاملاً مشخص است و قویاً می‌توان گفت، حضور زنان محقق در این مجله بسیار کم‌رنگ بوده که این امر در تحقیق محمدی و متقی دادگر نیز دیده می‌شود.

پس به‌طور کلی در بازه زمانی ۱۳۸۱ تا تابستان ۱۳۸۶ در مجموع دو مجله مذکور، تعداد ۵۲۸ مقاله تألیف و ترجمه به چاپ رسیده است که تعداد ۶۵۸ مؤلف به نگارش آن‌ها اهتمام نموده‌اند. از این میان ۳۹۲ نفر

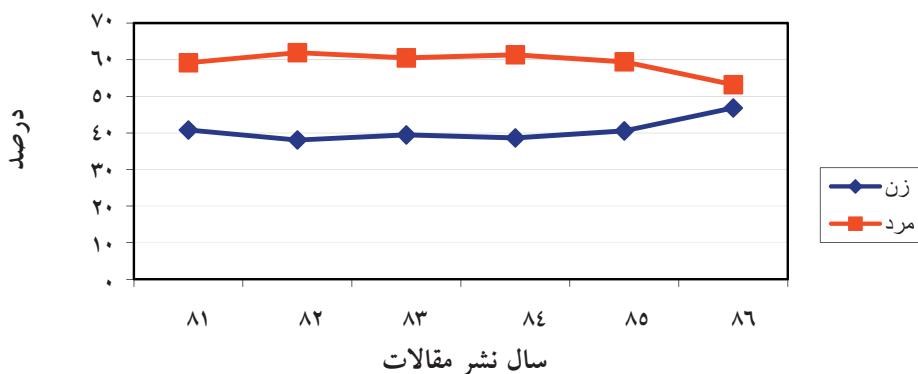
نمودار ۳. روند تکرار نشر مقالات بر حسب جنسیت در فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی

مورد بررسی تا ۳۷ مقاله در سال ۱۳۸۵ بوده است. بدین ترتیب در فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، رشد محسوسی در تعداد مقالات منتشر شده در پنج سال اول مورد بررسی دیده نمی‌شود (جدول ۲).

با توجه به افزایش چشمگیر تعداد متخصصان رشته علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی کشور در چند سال اخیر به نظر می‌رسد، مجلات تخصصی رشته باید تمهیداتی را جهت افزایش تعداد مقالات خود در هر شماره به کار گیرند تا محققان بیشتری بتوانند در حداقل زمان ممکن نتیجه تحقیقات و

در دو مجله فصلنامه کتاب و فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی چه تفاوتی با یکدیگر داشته است؟

بررسی تعداد مقالات منتشر شده در طول سال‌های مورد مطالعه نشان می‌دهد که در هر دو مجله مذکور روندی صعودی در تعداد مقالات منتشر شده دیده می‌شود. همان‌طور که مشخص است تعداد مقالات منتشر شده در سال ۱۳۸۱ در فصلنامه کتاب ۵۳ مقاله بوده که در سال ۱۳۸۵ به ۶۹ مقاله رسیده است. در مجله کتابداری و اطلاع‌رسانی نیز تعداد مقالات بین ۲۹ مقاله در اولین سال‌های

نمودار ۴. روند تکرار نشر مقالات بر حسب جنسیت به تفکیک سال

یافته‌های خود را در اختیار همکاران کتابدار و اطلاع‌رسانشان قرار دهند.

جدول ۲. توزیع تعداد مقالات در بازه زمانی مورد بررسی به تفکیک سال انتشار مقالات

فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی		فصلنامه کتاب	
تعداد مقالات	سال انتشار	تعداد مقالات	سال انتشار
۳۳	۱۳۸۱	۵۳	۱۳۸۱
۲۹	۱۳۸۲	۶۱	۱۳۸۲
۳۲	۱۳۸۳	۶۵	۱۳۸۳
۳۲	۱۳۸۴	۶۴	۱۳۸۴
۳۷	۱۳۸۵	۶۹	۱۳۸۵
۲۴	۱۳۸۶	۲۹	۱۳۸۶
۱۸۷	جمع	۳۴۱	جمع

نمودار ۲ و ۳، توزیع فراوانی نسبی تعداد مؤلفان زن و مرد در فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی در بازه زمانی ۱۳۸۱-۱۳۸۵ مقایسه می‌نماید. نگاهی به نمودار ۲ نشان می‌دهد که در فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی در سال ۱۳۸۱ و ۱۳۸۵ به تحریر مقالات در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی پرداخته‌اند، به طوری که نیمی از مقالات منتشر شده در این دو سال مؤلفان زن داشته‌اند. این در حالی است که در سایر سال‌ها نیز تفاوت اندکی بین مقالات منتشر شده زنان و مردان می‌بینیم، به طوری که کمترین میزان مشارکت زنان در تولید مقالات فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی به سال ۱۳۸۴ و نیمه اول سال ۱۳۸۶ مربوط است که به ترتیب ۴۲/۵ و ۴۱/۵ درصد از

مقالات منتشر شده، توسط زنان به چاپ رسیده است. با وجود تفاوت اندک تولیدات زنان و مردان در این فصلنامه می‌توان به طور نسبی روند صعودی را در تعداد مؤلفان زن در بازه زمانی مورد بررسی، مشاهده نمود.

همین مسئله را در فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی بررسی می‌نماییم. نگاهی به نمودار ۳ نشان می‌دهد که بیشترین تعداد مقالات مربوط به زنان در سال ۱۳۸۶ منتشر شده است. در دو شماره مورد بررسی این مجله در سال ۸۶، ۵۲/۶ درصد مقالات توسط زنان منتشر شده است و این در حالی است که در دوره‌های قبل بیشترین درصد مشارکت زنان به ترتیب مربوط به سال ۱۳۸۴ و ۱۳۸۱ است که تنها ۳۲/۶ و ۲۸/۶ درصد مقالات به مؤلفان زن اختصاص داشته است.

همچنین نمودار ۴، نشان می‌دهد که به طور کلی در دو مجله مورد مطالعه تعداد مؤلفان زن و مرد در آخرین سال مورد مطالعه نزدیک به یکدیگر بوده و تفاوت میان آنان کم‌رنگ‌تر شده است. خوشبختانه روند صعودی موجود در تولیدات علمی زنان محقق کتابداری و اطلاع‌رسانی در هر دو مجله کاملاً محسوس است و این نوید را به جامعه کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران می‌دهد که زنان محقق بتوانند در آینده‌ای نزدیک جایگاه واقعی خود را در تولیدات علمی پیدا کنند.

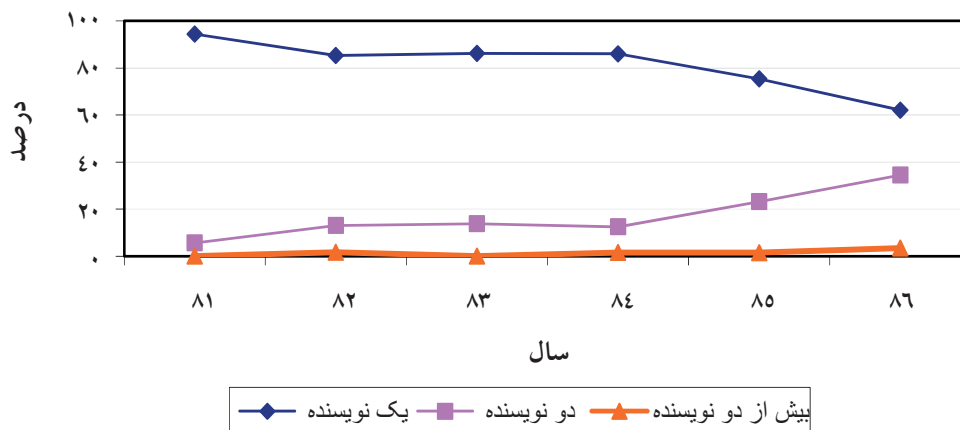
اما نباید فراموش کرد که با توجه به افزایش تعداد فارغ‌التحصیلان و دانشجویان زن در حوزه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی در سال‌های اخیر، افزایش مؤلفان زن مورد انتظار بوده است.

سؤال سوم. روند نگارش مقالات مشترک در فاصله زمانی مورد مطالعه در دو مجله فصلنامه کتاب و فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی به چه شکل بوده است؟

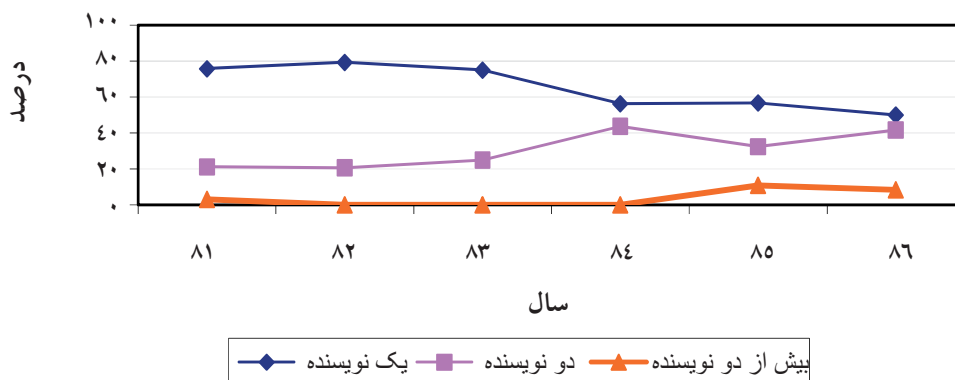
یکی از مهم‌ترین مسائل مورد بحث در حوزه تحقیقات استنادی تمایل روزافزون مؤلفان به خلق آثار مشترک است. به طوری که در سال‌های اخیر شاهد انتشار مقالات دو یا چند مؤلفی فراوان در مجلات داخلی و خارجی هستیم. به خصوص در مجلات خارجی مقالات دارای بیش از سه نویسنده نیز بسیار دیده می‌شوند. در حالی که در میان مقالات منتشر شده در داخل کشور، مقالات مشترک به طور معمول دارای دو نویسنده هستند و کمتر مقاله‌ای را با سه یا تعداد بیشتری نویسنده می‌بینیم. شاید بتوان سیاست امتیازدهی به مؤلفان را که معمولاً تفاوتی میان مؤلفان اول و سایر مؤلفان قائل می‌شود، از دلایل عدم تمایل به انجام کارهای گروهی دانست. در حالی که این مسئله در مجلات سایر کشورها کمتر دیده می‌شود. نمودارهای ۵ و ۶ وضعیت انتشار مقالات

مشترک را در دو مجله فصلنامه کتاب و فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی نشان می‌دهد. همان‌طور که در نمودار ۵، مشاهده می‌کنید، تعداد مقالات چند نویسنده‌ای در بازه زمانی مورد بررسی در فصلنامه کتاب رو به افزایش بوده است. به طوری که تعداد این مقالات از ۵/۶۶ درصد مقالات مشترک (همگی دو نویسنده‌ای) در سال ۱۳۸۱ به ۳۷/۹۳ درصد مقالات مشترک (۳۴/۴۸ درصد دو نویسنده‌ای و ۳/۴۵ درصد سه نویسنده‌ای) در سال ۱۳۸۶ رسیده است.

در فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی نیز چنین روندی مشاهده می‌شود، به طوری که در نمودار ۶ مشخص است، تعداد مقالات مشترک در این فصلنامه از ۲۴/۲۴ درصد (۲۱/۲۱ درصد مقالات دو نویسنده‌ای و ۳/۰۳ درصد مقالات سه نویسنده‌ای) در سال ۱۳۸۱ به ۰/۵۰ درصد (۴۱/۶۷ درصد مقالات دو نویسنده‌ای و ۸/۳۳ درصد مقالات سه نویسنده‌ای) در سال ۱۳۸۶ رسیده است. از طرفی با توجه به نمودار ۷ می‌توان نتیجه گرفت که تمایل کلی به خلق آثار

نمودار ۵. روند نگارش مقالات مشترک در فصلنامه کتاب ۱۳۸۱ - ۱۳۸۶

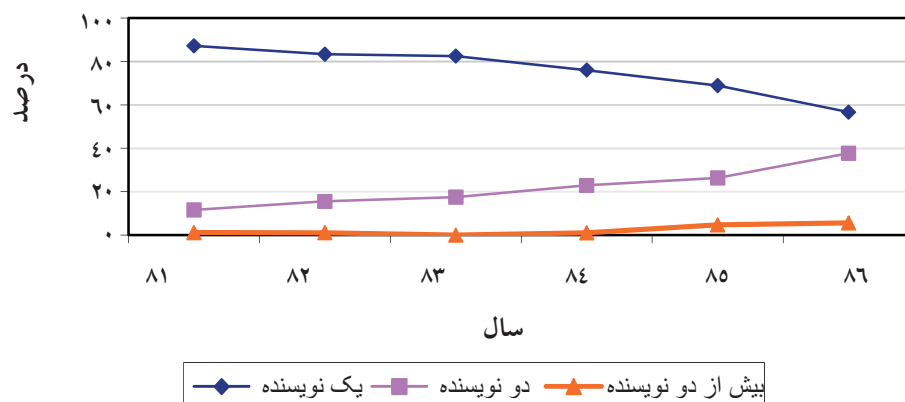

نمودار ۶. روند تکرار مقالات مشترک در فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی ۱۳۸۱ - ۱۳۸۶

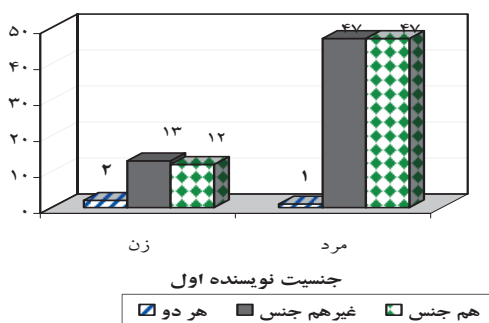
در این دانست که درصد بالایی از مقالات منتشر شده در این دو مجله هسته، مربوط به پایان‌نامه‌ها و تحقیقات درسی هستند که در طول دوران تحصیل توسط دانشجویان و استادان آنها، انجام می‌شود. نتایج به دست آمده در این بخش، تحقیقات احمدی لاری و فرزین، آتینمو و جیمبا را تأیید می‌نماید.

بنابراین، در بازه زمانی مورد بررسی، از مجموع مقالات منتشر شده در دو مجله مذکور، ۵۱/۶ درصد مقالات به صورت گروهی تألیف شده‌اند که از این تعداد ۴۹/۲ درصد مقالات

مشترک با دو نویسنده از سال ۱۳۸۴ در مجموع مقالات دو مجله مورد مطالعه، کاملاً صعودی بوده است و به مرز ۷۰ درصد مقالات در سال ۱۳۸۶، نزدیک شده است. این در حالی است که آثار تک نویسنده‌ای در این دوران سیری نزولی داشته و به ۳۰ درصد مقالات در این سال رسیده که در چند سال گذشته، سابقه نداشته است. گرچه آن‌گونه که مشخص است، محققان داخلی تمایل زیادی برای خلق آثار علمی با بیش از یک همکار را ندارند. شاید بتوان دلیل اصلی این امر را

نمودار ۷. روند تکرار مقالات مشترک در دو مجله مورد بررسی ۱۳۸۱ - ۱۳۸۶

نمودار ۸. جنسیت همکاران بر حسب جنسیت نویسنده اول در مقالات مشترک

حال با در نظر گرفتن یک جدول توافقی دو ستونی، اساس فرض صفر خود را در این سؤال بر استقلال جنسیت نویسنده اول و جنسیت همکاران قرار داده و با توجه به روابط موجود، مقدار مورد انتظار محاسبه و از آن طریق مقدار مربع کای، به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$\chi^2 = \sum \sum \frac{(O_{ij} - E_{ij})^2}{E_{ij}}$$

به طوری که O_{ij} مقدار مشاهده شده و E_{ij} مقدار مورد انتظار است.

جدول ۳. جنسیت نویسنده اول و همکاران

جنسیت همکاران در مقالات مشترک			
	جنسیت همکاران		
	غیر هم جنس	هم جنس	
O _{ij} . زن	۱۳/۰۰۰	۱۲/۰۰۰	۲۵
E _{ij} . زن	۱۲/۶۰۵	۱۲/۳۹۵	
O _{ij} . مرد	۴۷/۰۰۰	۴۷/۰۰۰	۹۴
E _{ij} . مرد	۴۷/۳۹۵	۴۶/۶۰۵	
	۶۰/۰۰۰	۵۹/۰۰۰	

در این تحقیق مقدار مربع کای محاسبه شده ۰/۳۱۶ است که در مقابل مربع کای جدول خبی دو با یک درجه آزادی (۳/۸۱) و خطای ۵ درصد، بسیار کوچک است. بنابراین

را دو نویسنده و ۲/۴ درصد مقالات نیز توسط سه نویسنده به رشته تحریر درآورده‌اند. از طرفی میزان تألیف مقالات تک‌نویسنده‌ای در شش سال گذشته در دو مجله هسته حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی کمی کمتر از نیمی از مقالات بوده است و تنها ۴/۸ درصد مقالات را به خود اختصاص داده که همان‌طور که قبلاً نیز اشاره شد، با افزایش تمایلات کلی محققان در سراسر دنیا به تحریر مقالات مشترک، این نتیجه دور از انتظار نبوده است.

سؤال چهارم. آیا تفاوت معنی‌داری بین جنسیت نویسندگان اول مقالات مشترک با همکاران آنان وجود داشته است؟

یک مسئله مورد توجه در خلق آثار علمی، گزینش همکاران توسط نویسنده اول است. معمولاً نویسنده اول در مقالات مشترک، نویسنده‌ای است که مسئولیت فکری و نظارتی کار را برعهده دارد و ایده انجام کار مربوط به او بوده است. برای مشخص شدن این مسئله که آیا نویسندگان اول مقالات در دو فصلنامه کتاب و کتابداری و اطلاع‌رسانی تمایلات خاصی برای انتخاب همکاران هم‌جنس و یا غیرهم‌جنس داشته‌اند، از آزمون خبی دو استفاده شد.

داده‌های نمودار ۸، جنسیت نویسنده اول و همکارانش را در مقالات مشترک دو مجله مذکور در بازه زمانی مورد بررسی نشان می‌دهد. همان‌گونه که مشاهده می‌شود در این نمودار درصد مقالاتی که نویسنده اول، همکاران خود را از هر دو جنس انتخاب نموده است، بسیار اندک بوده و می‌توان در کل داده‌های به‌دست آمده از آنان صرف‌نظر کرد.

دلیلی برای رد فرض صفر که استقلال جنسیت همکاران از جنسیت نویسنده اول است، وجود ندارد. به عبارت ساده‌تر، رابطه‌ای میان جنس نویسنده اول با سایر همکارانش وجود ندارد.

نتیجه‌گیری

دو مجله فصلنامه کتاب و کتابداری و اطلاع‌رسانی آستان قدس رضوی را می‌توان از مجلات هسته علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی در سطح کشور دانست. بنابراین، مجلات مذکور هسته تولیدات علمی در این حوزه را دربرمی‌گیرند و به همین دلیل مبنای انجام پژوهش حاضر قرار گرفته‌اند.

بررسی‌های انجام گرفته در داده‌های مقاله حاضر، نشان‌دهنده کم‌رنگ بودن نقش زنان محقق در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی در تولید مقالات علمی است. گرچه روند صعودی در میزان مشارکت زنان در نگارش مقالات در شش سال اخیر دیده می‌شود، اما نمی‌توان فراموش کرد که در دوره زمانی، تعداد فارغ‌التحصیلان زن در حوزه کتابداری نیز افزایش چشمگیری داشته است. نتایج به‌دست آمده از تحقیق حاضر با نتایج به‌دست آمده از تحقیقات احمدی لاری و فرزین، شهریاری و عصاره، محمدی و متقی دادگر و کرمی، علیجانی و صالحی مشابه است و این نشان‌دهنده شکاف بین تعداد مقالات منتشر شده توسط زنان و مردان محقق در مجلات مختلف کتابداری و اطلاع‌رسانی به زبان فارسی در دوره‌های زمانی مختلف است. تنها به‌نظر می‌رسد در فصلنامه کتاب، همواره کمترین اختلاف بین تعداد نویسندگان زن و

مرد وجود داشته است، در حالی که این تفاوت در فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی بیشتر بوده و در این تحقیق مردان تقریباً ۷۰ درصد مقالات این مجله را به خود اختصاص داده‌اند.

از طرفی نتایج به‌دست آمده نشان‌دهنده رشد صعودی تعداد مقالات مشترک در دو مجله هسته مورد بررسی در شش سال اخیر است. اما تعداد مقالات مشترک هنوز هم در جایگاه پایین‌تری نسبت به مقالات تک نویسنده‌ای قرار دارد. این مسئله در تحقیقات داخلی و خارجی برشمرده شده در این پژوهش نیز دیده می‌شود. از طرفی تمایل به خلق آثار مشترک با بیش از یک نویسنده همکار در این دو مجله فصلنامه کتاب و کتابداری و اطلاع‌رسانی بسیار پایین بوده و حتی به ۱۰ درصد مقالات منتشر شده در این مجلات نیز نمی‌رسد. نظام امتیازدهی به مقالات مشترک و نیز چاپ مقالات بر پایه پایان‌نامه‌های تحصیلی را می‌توان از دلایل عمده این مسئله دانست.

در نهایت، نتایج بررسی انجام شده نشان داد که بین جنسیت نویسنده اول در مقالات مشترک منتشر شده در دو مجله مورد مطالعه و جنسیت نویسندگان همکار تفاوت آماری معنی‌داری وجود ندارد. بنابراین به‌نظر می‌رسد زنان محقق در حوزه کتابداری نیاز به فعالیت بیشتر در خلق آثار علمی دارند تا بتوانند جایگاه واقعی و منصفانه خود را در تولیدات علمی این رشته پیدا کنند. همچنین به‌نظر می‌رسد خلق آثار مشترک مورد توجه نویسندگان داخلی حوزه کتابداری قرار گرفته است و انتظار می‌رود، تعداد مقالات مشترک در سال‌های آینده روند صعودی را طی کند.

Library Review, Vol.51, No.9 (2002): 458-463.

9. Buttlar, L. "Analyzing the library periodical literature: content and authorship". *College and Research Libraries*, Vol. 22, No.93 (1991): 38- 58.

10. Hakanson, Malin. "The impact of gender on citations: an analysis of college & research libraries, *Journal of Academic Librarianship and Library quarterly*". *College and Research Librarians*, Vol. 66, No. 4 (2005): 312- 322.

11. Herubel, Jean- Pierre V. M. "Authorship, gender and institutional affiliation in library history: the case of libraries & culture". *Behavioral & Social Sciences Librarian*, Vol. 11, No.1 (1991): 49- 54.

12. Olsgaard, J. N.; Olsgaard, J. K. "Authorship in five library periodicals". *College and Research Libraries*, Vol. 41, No.91 (1980): 49- 53.

13. Terry, J. L. "Authorship in college and research libraries revisited: gender, institutional affiliation, collaboration". *College and Research Libraries*, Vol. 57 No.4 (1996): 377- 383.

14. Walker, T. "Journal of documentary reproduction, 1938- 1942: domain as reflected in characteristics of authorship and citation". *Journal of the American Society for Information Science*, Vol. 48 No.4 (1997): 361- 368.

تاریخ تأیید: ۱۳۸۷/۴/۴

۱. احمدی لاری، رکن‌الدین؛ فرزین، فرزانه. «بررسی

مقالات کتابداری و اطلاع‌رسانی: ۱۳۷۴-۱۳۸۵. کتابداری، دفتر بیست و ششم و بیست و هفتم (۱۳۷۶): ۳۹-۵۱.

۲. شهریاری، پرویز؛ عصاره، فریده. گزارش نهایی طرح پژوهشی تحلیل استنادی مقالات نشریه علوم اطلاع‌رسانی (۱۳۵۱-۱۳۸۱). تهران: مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران، ۱۳۸۲.

۳. راجستر، ماکسین ک. «تبادل اطلاعات علمی از طریق مجلات». ترجمه محمدحسین دیانی. در *گزیده مقالات ایفلا ۵۹ (ترکیه: ۲۶- ۲۰ اوت ۱۹۹۵)*. زیر نظر عباس حری، به همت تاج‌الملوک ارجمند. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۵. ۱۵۳-۱۶۳.

۴. کرمی، نورالله؛ علیجانی، رحیم؛ صالحی، مریم. «فصلنامه علوم و فناوری اطلاعات: مطالعه کتابسنجی». *فصلنامه علوم و فن‌آوری اطلاعات*، دوره بیست و دوم، ۴ (۱۳۸۶): ۳۷-۵۰.

۵. محمدی، مهدی؛ متقی دادگر، امیر. «تحلیل استنادی مقاله‌های منتشر شده در ۳۰ شماره فصلنامه «کتابداری و اطلاع‌رسانی» بین سال‌های ۱۳۷۶-۱۳۸۴». *کتابداری و اطلاع‌رسانی*، دوره دهم، ۲ (۱۳۸۶): ۷-۳۶.

۶. مقصودی دریه، رویا. «بررسی استنادی مقالات در علوم اطلاع‌رسانی، فصلنامه پیام کتابخانه، فصلنامه کتاب و کتابداری در سال‌های ۱۳۷۸-۱۳۷۹». *کتابداری، دفتر سی و نهم* (۱۳۸۱): ۲۳-۴۰.

7. Adamson, M.; Zamora, G. "Publishing in library science journals: a test of the Olsgaard profile". *College and Research Librarians*, Vol. 42, No. 3 (1981): 235- 242.

8. Atinmo, Morayo I.; Jimba, Samuel W. "Gender and authorship patterns in an African librarianship journal, 1991- 1997".